

**ВАЛЕРІЯН
ПОЛІЩУК**

**РАДІО В
ЖИТТЯХ**

Валеріян Поліщук

ВАЛЕРІЯН ПОЛІЩУК

РАДІО В ЖИТАХ

ПОЕЗІЇ
1922—1923

КНИГОСПІЛКА
ХАРКІВ
1923

БІБЛІОТЕКА
Національного Інституту
Українського Книгознавства

ОБКЛАДИНКА
худ. В. ЄРМІЛОВА,
(різано на лінолеумі).

3-я Держ. Друк. Ч. 718. ДУД Ч. 3532.

П Р И Р О Д А

ЦВІРКУНИ.

На передмісті яр.
Вечірня аквареля.
Як повен яр—мелодія звучить:
То пробують на флейту цвіркуни
Рапсодію веселу—
Тюр-р... тюр-р...
Цюркочуть,
Немов цюрком біжить де молоко в дійницю.
І тихий, тихий вечір.
Ще сизі хмари де-не-де,
В розкриті пащі,
Як кашалоти, чи велетенські риби
Хватають зеленаве небо
Безшумно,
Там, де сонце заснуло.
А з другого вже місяць завстидавсь.
Підводить червоне (ой, який сором!) обличчя,
Немов попався на любовнім вчинку.
— Ти с ким же там?
А він поглянув і сховався,
Закрившись хмарним рукавом,
Як пастушок.
Цюркує молоко в дійницю яру
І сниться,
Що то передосінний гул.
(В полях гуляє серпень).
Та в ліхтарях завод ображений заснув,
Що його шепоту не чути зовсім,
Хоч видко—пара йде в обійми з ліхтарем,
Як сива осінь.
Цвіркун, що поблизу мене—
І в думку не бере
Співа собі, сигналізуючи, як іскра радіо,
Що вже дзичить там у світі.
Ії далекий вереск з темноти

Залізні кидає зі злоти обручі
На цементовий піл,
Що приліта до мого вуха
З радіостанції:
Вона сторчить,
Як дві голоблі на горі.
А він (цвіркун) телеграфує.
Тюр-р...
Тюр-р...
Тюр... тюр...
Тюр-р...
І так далі.
А вечір тихий задрімав
У ковдрі сизих хмар.
Лишень глибокий яр
Дзвенить у цвіркунах.
Пролинув м'який птах:
Сова.
І тихо на чебрець
Склонилась голова,
Щоб мир заснув,—
Як тоне в сонній мряці
Цвіркуній гул.

НА ПРОВЕСНІ.

В саду підтік останній сніг.
На мокрій чорній плямі
Крихкою масою розлігся.
Півні в повітрі п'янім
Ясні голоса
Простягають кришталевими полями.
Прозора вохкість в небесах
Усе збирає в келих шкляний:
Не пропаде нігде ні шерх ні стук.
Нависла чулість мов гроза.
Тутука дятел в сук.
Все чую я, мов серця свого бій,
В оцій задумі молодій.

ВЕСНЯНИЙ СТАВ.

В саду задума—став.
А від дерев зелена муть
Все летється у прозору воду.
Як гусениці лаять по воді

На гладкій водяній поверхні
Бирки, що нападали з верб,
Бо верби одцвіли
І запах одлунав.
Так гарно, так спокійно.
Замислився прозорий став.

ВЕСНОЮ.

Мойй Ялинці.

Зеленим пухом дیشه ліс,
Пряде на саяво хризоліти.
(Розбіглися співочі діти).
Глухим дубам ніяк рудіти.
Коли під ними раят поріс.

Зелені думи у беріз,
Зелені мрії ще прозорі.
(Легенько дихають простори).
І навіть прости осокорі
Сережки вивісили скрізь.

Л А Н.

Перистими боками
Колише житній лан:
Сивий віл піднявся
Під обрій поблукав.
Чортиком ізнявся
І поскакав, поскакав,
Хвилями вітер полоснувши.
Шумом—шумовинням
Між волошками впав—
Тільки сине небо
Човном у житах.
Зеленее літо
Сонечком нагодуй,
Підними насіннячком
Міць молоду,
Впади позолотою
На мужицький лан—
Нехай собі казяться
Вже забутий лан.

В ПОЛЯХ.

Так тихо думає над житом ліс,
Такий первісний жита шелест
І так лагідно материнка,
Як вітер на покіс,
Свій м'ятний дух на землю стеле.
А десь комар, як дальня катеринка
І горлянка мов у кларнет
Турликає в зеленоплинне сійво.
А з-за межі
Так пильно дивиться волошка синя,
Як оченя землі,
І кличе, ласкає до себе в житній хміль:
«Ходи, мій сину,
Спочинь, мій сину.
Ти в місті кам'янім
Вже притупів, як кількадеennisий біль,
Вже обезсилів—
Ти зблід, змарнів»...
І я упав (на жовтий цвіт метелик)
І груди рвалися і проривався спів;
Покірний сум (хилився сивий колос)
Захмарив волокном мій ясний голос,
Бо я віки тут жити хтів.

У ТРАВИ.

Вгинається трава, тремтять листки,
Лякається кульбаба й конюшина:
Гора спіральна тяне гніт важкий—
«Чи промине?»—чекає всяке зело,
Бо сам слимак повзе.
Бразенький скакунець поперед ним
По зарослі блохою скаче:
Прямує злякано в зеленій мох.
Сіренька мошка другій дзенька:
— «Мабуть, чи не гонець?»
А павучок, як мак дрібенький,
Тривожиться за двох:
«Щось сталось»...
Його мережево веселкою
На руті захиталось:
Слимак продушує усе як танк.
По зарослі травяній пішов аж гомін—гуль,
Що велетень слимак прибув.

Я ліг, мов Евереста тінь
Посеред цих народів дрібних,
Та скелями очей
Вдвляюсь у життя хвилиenne,
Як луг, немов тропичний сад,
Гремить, кишить, лякається й воює,
Як жовті кактуси росхідника
Обходять червачок.
А другий, тонкий як удав,
Закрутиться і шваргає, хвостом підпершись
Міцними м'язами у соте, як і вперше.
Й невтомно перестрибує по велетнях листах.
За ним відважний підприємець
З комуни чорненьких комах
Все усиками міряє, все швидкістю торкає...
Що їм до мене, до моїх шукань?
Своя любов, свої закони й право.
Не знають гідкого, не зраджують лукаво,
Під сонцем і дощем хвилинами живуть.
Нехай і мій відданий труд
Свое призначення спізнає,
Як мудрее життя уклало для людей.
На що воно?—відповіді однаково
Як не було—й не має.

ЛІСОВИЙ СПІВ.

Іду узліссям.
Сосновий шум мохнато дихає,
Ще й уса нахилив, як батько,
Поцілувати хоче сина.
Тріщать сухі шишки під босими ногами.
У небі сійво затиха,—у лісі гамір,
І місяць, як росколота горошина
По небу покотивсь.
Знайомий горлянки мотив,
Що десь клопочеться, вкладаючи дітей непоси-
луцих на ніч,
Лоскоче горло.
Десь там,
Як на добраніч,
Зарокотав до бору, ще й свиснув на коня
Козак—локомотив
Так хочеться, щоб небо золотив
Ще асен день,
Щоб бачити природу,

І руна між дерев
І неба синю воду.
Бо тут воно прозорий келих нахили—
Лиш ніжку природи і перекинь,—
І в ту незміряну глибінь
Збереш всю кров,
Що пролилась під небом.
І буде просторінь
Без меж і без числа—
І гонами не зміряти ніколи.
А серце просить ся:
«Не треба;
Нащо тобі думок така плетінь,
Коли це тінь—
Все тільки тінь,
Як шелести вільхові
І дух осикових солодких лопотінь».

ПЕРЕДОСІННЯ ЕЛЕГІЯ.

Ще на дворі тепло стоїть
І в прозелені тіні,
Але с піднятих верхівіть
Вже шелести осінні.
Герод, червоний помідор,
І кукуруза спіла.
Пожовклий соняхів докор
Покора вже посіла.
Мовчить дозріла бузина,
Схилила чорні грона,
Чекає, жде, мов п'є до дна—
Що скаже міць червона?
І я мовчу, і я вже жду,
Що прийде, приголубить—
Немов трава суху межу
Земля мене полюбить.
І смутно згадую, як десь
Із пісню тягнулась
Душевна павоть до небес,
Що літо вже минулось.
І хоч і прийде літечко—
Для мене ж холода,
«Бо молодість не вернеться,
Не вернеться вона».

ПІСНЯ ВІТРУ.

Гей, осінній саду мій,
Не хочу тебе я колошкати,
Не зачерпне золотої твоєї води
Моя небесна синя ложка.
Я віі опустив, заснув
У хвилі сонних умирань,
Щоб у сні поцілувати весну,
Як сонцем крізь вікно герань.
Хоч мої крила ще не б'ють у шкло,
Не деруть кори пазурями.
Але вже не погладить теплом
Тебе весняна зоря моя.
Спи, мій саду, золотим очеретом,
Поки грона твої сухі ще.
Скоро їденими сльозами твоєю головою змочу,
Коли плац мій сивий
Бурним вітром засвище.

МОРОЗ.

Мохнате сонце
Мягкою кулею з поветини
Крізь волохату шапку хмар.
А горобці, як мухи на обрус,
Упали на дорогу,
Ой, який мороз!
А далі пухне білий килим.
(Аж забуває дух).
Мороз не дасть упасти крилам.
О, горе, вам, роскислим і безилим!

ХУГА.

Вітер вие, вие—дме.
Шапку снігу підійме,
Кине з кручі—вихорці, вихорці
У сідому молоці.
Глухо курава реве,
Рие рогом білий сніг,
Од кошлатих сотень ніг
Миготить уся земля.
А на кручі—вихорці, вихорці
В'ють куделицю в руці.
Спотикається по скибах мутний сніг,—
Та душа моя перелітає через них.

Л Ю Б О В

НЕПЕВНІСТЬ.

Я кожну мить
Боюся загубить тебе,
Бо ти моя ранкова радість.
Як огника в руках несу
На двір із темної кімнати,
Де ніч і вітер...
Ах, хоч би не заглянув він тепер
У мій сумирний захисток з картонним дном.
В тонкий рожевий мій ліхтарик:
Загасне огник— в серце вдарить
І стане темно навкруги,
Лишень в руках зашелепить
Гармонійка з паперу,
Як спомин—
Японський мій ліхтарик.
Так бережу, немов святий огонь.
Донести в хату треба,
А в яку не знаю.
Невже туди, аж в найтемнішу хату,
Де вже ніхто не стане одбирати,
Ніхто вже не загасить,
Де певність аж до краю?
Чи донесу— не знаю.
Я кожну мить
Росою на листку дріжу за тебе—
Боюся загубить.
Як дорогий камінчик,
Якого я знайшов на пильному базарі—
У жменю затиснув: не вірю сам собі.
Невже таки знайшов?
І кожну хвилину думка хмарить:
Хоч би не викотився з рук—
Ще й на базарі—
Хто небудь підійме.
Що кроків п'ять ступлю,

То заглядаю.
А він блищить, як Ліка.
Ах, то вона...
І ние тихо груди:
Хоч би не викотився з рук...
Чи донесу— не знаю.

ОГОНЬ ЛЮБОВНИЙ.

В мені переплелось сьогодні три душі:
Кохання Чумака трагічне і жорстоке—
Осіньна казка і блават.
А потім кров і мозоку патьоки.
О, він мені тепер, як брат,
Як рідний брат!
І друга— Васильча
Блакитне і хороше.
(Чорнявий сум в очах
У милої його...)
Іскрить і ніжиться душа,
Як росяна волошка,—
Але моя любовь вже їхню заглуша.
Моя любовь їм зараз асонує,
Як дзвоники в траві—
Гойдає всім життям.
Переплітаються плющем
В сутіні вохкі душі,
Але поволі з кола йдуть—
Вони вже там.
Тільки моя пече...
О, як мене пече!
Жариною за комір—
І на груди.
Моя любов— у серці б'ється коник
І дряпає і ніжно шелепить.
То Ліччині слова:
—Чи я люблю тебе? хіба я знаю.
Здається, що люблю...
—Ну, як тут бути?
Коли душа моя в непевності блукає
І оси на жило мої думки беруть,
Що десь хлюпочуться у тьмі осінній
Як бистра течія?
То як же буду я?
—В горінні...
В постійному горінні.

ГАЗЕЛА.

Чого душа тоя тремтить, вібує, як лист тополі?
Тільки до сонця, а не до мене,— як лист тополі?
Мене забула— в очах тернових не квітне спомин,
Не б'ється журно до мене серце, як лист тополі.
Ще може прийдуть хвилини меду з гарячим соком

І зазвучать дріжучі нерви, як лист тополі.
Ще може гони не вип'ють серця, (де гасне обрій),
Ще може легіт зітхне у бронхах, як лист тополі.
Тоді проснеться дитям ізранку твоє кохання,—
Зів'ялі руки назустріч кинеш, як лист тополі.

* * *

Подивись на мене Йольцю—
(Очі—вохкий сад).
Мягкі лінії схилю до мене—
(Яблука в саду).
Задрімав огни в заснулих віях твоїх очей,
Тільки тіло дихає плідінням,
Наче дощ у сад.
(Сторожить чекаючи піднятим слухом
Перед грозою сад,—
Полосне болванка з неба
І громохко загуркоче кроками по скрині—
Та й у сльози сад).—
То твої дозрілі груди налилися
У теплі бажань.
Покотилась хвилями по тілу кров у м'язах...
(Захитався сад).

НЕЯСНИЙ ОБРАЗ.

Ходжу по вулицях— туман в будучині
А завше поглядом когось шукаю.
Та чи знайду її?
Знайду чи ні,
Мою бажану і незнану кралю?
У дома п'ю коханки хміль,
А йду на самоті гарячим тротуаром,
То в глибині грудей неясна біль,
І серце падає униз, мов теплий камінь.
Бо чи знайду в будучині?
Знайду, чи ні?
Невже шукання ці задаром?

Мій сум змішався з порохом
На зритій площині душі моєї,
Що крутить вихорем настирливо перед очима,
Аж курява заносить біль в мою зіницю.
І журні запити мені заглядають в уста:
Знайду її? Знайду, чи ні?
Невже шукання всі задаром?
І далі йду вперед гарячим тротуаром.

СТИХІЙНА РАДІСТЬ.

Іх дві сестри.
Одна—сміється,
А очі снують проміння в чорну воду,
Наче сонце у весняну повінь.
Така задумлива глибін аж сяє.
Вона мене так обнімає,
Як теплий май плодучим соком.
А друга, як огонь сірчаний,
То палить, то чадить ночами,
А голова моя в саду кошмарів бродить,
Стушає по чорнильних ріках босими ногами.
То з блискавичних мрій земного битія
Немов граната рветься в пил космічний.
Затріпотав і стих в агонії метелик—
Моя душа.
Тепер дивлюся збоку, із німої тиші.
Само чорняве,
Краватка з червоного оксамиту,
Як земляний маленький павучок,
(Його побачив я весною...)
Розламані і пругкі ноженята...
А голова кругом пішла, як вир.
Здається упаду, в нестямі,
Як на дубу.
А часом знов любов моя ранкова
За голову так лагідно бере
Такі корали на устах несе,
Що забуваю геть про все,
Тільки звивається змія
Деь там під серцем—
(А може хто лебжим пухом гладить—
І сам не розберу).—
Бо то любов моя.
У пригорщі свої маленькі
Бере моє велике серце,

Що б'ється мов жива червона рана.
(Вже гоїлась—вразили).
Бере в свої маленькі рученята
Мое велике серце
І несе куди хоче.
Це друга сестра.
Тоді до першої іду
В обійми вохкі, мов на зелений берег,
Де м'ята пахне і п'янить,
І незабудка з мулу.
Теплом росте і мліє,—
Таке сире і м'яке тіло,
Що тане навіть тінь,
Аби поглянула с під вій махрових.
Тоді моя любов ранкова,
Приносить нам троянди кров,
Як уст дихання безсоромне.
І трое ми разом
Цвітем в одній постелі,
І ніздрі роздимається у спазмах поцілунків.
Як весняні вітрила.
І серце у вогні
Мов жертвовник пала.
Було їх дві сестри.

ЛЮБОВ.

Обраную мою люблю так якось безрозсудно.
То слова гострієм
І немов гадюку розсікаю,
То знов беру, як запах полуниць.
Тому і сам не знаю
Коли ударю глумом, як мерзоту,
А коли знов владу гарячим серцем ниць.
І часом як образу розіллю смолою,
Що зашкварить душа її дитяча,
Мов сірка на огні,
То, потім так беру,
Так притуляю рану цю гарячу
До свого тіла.
Що тріснуть груди й увійде неначе
Вона у легені мої, у серце, у живіт:
Так туго хочеться,
Щоб ток її крові в мені потік.
Я знаю,
Що лишень тоді спокійним стану,

Коли в одно фізичне тіло,
Як дві гамулки порцеляну,
Зіллються в творчому огні
Два наші поли.
А мозок твердо каже: «ніколи!
Не буде цього, ні!
Бо людський рід не стане андрогіном,
Як цвіт вішень, чи бальзаміну,
На земній цілині
Бо він тоді загине.»

ЛІДА.

Тарасів день.
Я зараз Ліді розказав—
Дитячий сон і хміль весняний
Душа моя—весела сарна—
По пролісках гуляє
І топче свіжий ряс,
Та синій волохатий сон зриває
У лісі споминів.
Тоді я написав уперше соромливо
Глибоку й просту думку про життя,
Як під окном засохла груша
Журилася,
Коли сміялись з неї дерева.
—Ой, батько вихопив рукопис,
Читав,
І потім при мені
Багато раз пригадував.
А я роспукнувся піonom,
І солоним потом роставав зі встиду,
І забігав в кущі ясминів,
Щоб батьків голос не долинув,
Не здогнав.
Розказую;
А Ліда дивиться, мов хвилями купає;
Таки м'яккі і теплі погляди її,
Як дощ у маю,—
Бо сміхом журкотять
Піяві ручаї
І зубів,
А потім шию обів'яже—
І вольтова дуга
Між нашими серцями вже співа.
А кров медами точиться по жилах—
П'яніє голова.

КОНВАЛІІ.

На конваліях кров.
На білих конваліях червоні рубіни,
Як на постелі милої у першу ніч.
Листки зелені, як човники взяли
У пригорщі дзвіночки білі.
А міць яка, який п'янучий дух,
Що серце починає битись, як риба на траві,
Де вудка з комишів—і берег заглядає.
Сонце свіже, зелені бризкає—
Ще одну весну прийняв.
А у милої із ночі...
(Краплі-сльози серед трав...)
О, яка ж вона лагідна—
Мягконіжний пелюсток,
А в очах прозора заводь,
Де мій погляд затонув.
Я не знаю як збагнути?
І черемхи білий шум
Не розкаже, як притихла,
В'ялу голову схиливши,
Мила ніжним павучком.

В РОЗЛУЦІ.

Поганий, кажуть, сон...
І вмить—згадав про неї—
(Не матір, а її згадав).
А що як вона вмерла?—
І серце впало вниз.
Забилось, як прострелений голуб.
Я сам на своєму слові поквзнувсь,
Як на льоду горячим,
Заллятім кров'ю мого серця.
А що як не побачу?
Як вже її ніколи, ніколи не побачу,
Не стисну рученят?
Приїхати і зразу зачинять
На все майбутнє гроба
Своїх одвіку осіанних мрій?
Гвіздками вбити в віко почуття
Свої пронизуючі болі?
Ні, десь, не винесу того ніколи!
Мое хорошеє дитя, як я тебе люблю.
Іду—і пригадав,—слова, мов жовта осінь:
«Літьонок мій хороший...»

КОЛИ ЗБАГНУВ.

Мої чуття, засипані грузом турботних днів,
Ти зворухнула враз, маленьке дівчинятко.
Я сів на спогаду коня,
І вже домчався аж до тебе, мила,
Туди де бір роскинув вохкі крила
Мій Київ схоронить.
О, так я захотів,
Щоб ласкою мохнатих вії
Мов теплим омофором
Мене накрила ти,
Як юна божа мати,
Як вітер тиховій.
Я—чуєш—не вгадав
Опалового світла твоїх таємних дум,
Таких глибоких і незнаних,
Як черепашки шум.
Тепер я їх збагнув.
Тепер тобі ізнов
На жертву вечірову
Мої чуття і серце малинове
В покорі привошу.
Тепер вони постійні і глибокі,
Як черепашки шум.

ОСТАННІЙ ЛИСТ.

Ти шукала людини міцної як криця,—
Ти не знала, мила, що криця завше лежить
на землі,
Ти не знала, кохана, що криця піднята
Падає знову на землю швидче, як камінь.
А дух широкий і животворчий,—
Він мягкий, як весняний вітер,
Він теплий, як твій подих,
Він ніжний, як квітка блавату,
Лагідний, як ласка Мадонни,
Покірний, як пух під рукою.
Він не криця, о ні!
Але він зате ширше під небесами,
Підніжком йому земля,
А головою в безмежних етерних просторах.
Він сьогодні живе,
Але крила його
Вже колишуть своїм опахалом
Там у майбутті.

Ще мила скажу тільки тобі:
Твоє тіло билось для мене,
Тріпотало під мною, як серце живе,
Але серце твоє ніколи
Для мене не билось, як серце:
Ти криці шукала,
А зустріла мене.

ВЕРХОВИНИ.

Дух мій—маятник гігантський
Махає із безвісті в безвість.
У сонці черпає любовний огонь.
То в темінь могильну ненависти пада,
Не може спинитись, як безумна звада
У течиві сірім байдужности лепкої.
Тільки верховини чуття зупиняють:
Вогнева любов, чи свинцева ненависть,—
Ненависть смертельна—безсмертна любов.
Це розмах душі, де волочиться тіло.

—Я до тебе, моя ясноока,

Поповзу червачком зелененьким
Положу тобі груди під ноги тужаві,
А не схочеш ступити, погордою хлюпнеш,
То вмить обернуся в змію,
Укушу в саме око відкрите,
Удавом скручуся на піш ласкавій,
Зачавити у спазмах глухої нестями
Не зупинить твоє небуття.
Яснооке дитя, утікай ти від мене,
Бо своє почування шалене
Не загою й на хвилю новою жагою,
Не обмію я скелю сухого зупинку,
А захлюсну тебе і ударю в граніт—
Роздереться хай серце мені.

* * *

Заспівало серце струнами повковими,
Захитався спомина, як пшенишний лан.
Ой, пшенишний лане, золотом закований,
Я тобі весняне тіло віддав.

Закипіле серце перса вгамували,
Що холодні завше, як вода озер.
Хай спрага розламає м'язи розбуялі—
В глибині прихильній тугу я роздер.

Очі упали медункою чорною
В коси золотії—у пшеничний лан.
Груди холодні лідіанок холодом,
Хто їх пізнає—волю продав.

ЗОРЯНА СИМФОНІЯ.

Зорі мої,
Вас так ще не знають.
(Я ще тільки зітхнув,
А прогіркла олія поганого димислу друзів
Уже заливає кишиння мої.)
Прозорливість моя задрімала над вами.
Уловити видіння простору і часу
Прозора пішла моя чуливість.
Зорі мої,

Вас так ще не знають.
Віків мільйони струсулося з ваших слідів.
Ціла тьма їх у ваших очах.
Поки пройдете ви—
Ще мільярди заснуть.

А під вами пройшли
Мірияди людей—
Пари стиснуті пліном гарячим,
Збігли на хвилю, роз'єднані болем,
В олеандрах і тундрах—
Були—й перейшли,
Є—і пройдуть.

А й їх груди теплові легенди плели,
Щоб упасти у безвість любовну,—
В олеандрах і тундрах,
Були—й перейшли,
Є—і пройдуть.

Я молюся за вас всіх незнаних,
Всіх пройшовших, прийдеших,
Всіх, що будуть забуті
У своїх велетенських струмках,
Зо своїми чуттями безмежних,—
Воскрешаю вас мертвих усіх.
Тільки зорі, що бачили вас—
Пам'ятають.

«Так, так»—посипали зорі
Відповідь на згоду.

І моя радість болюча
Небуттям чорним поплине,
Порине, як пари, що землю лишили,

Полине, як пірря у вихор шумливий.
То чого ж ти, моє серце охляле,
Б'єшся у споминах човном безвеслим
Там, де зоріє вона?
Вже аж над кручею став.
Не має—поплину.
А ви:—«спи ти, наш сину—
Ніч і сама надійшла.
Не треба весла в домовину».
Міряди парів стикались невпинно,
Але вже й у камінній добі
Не стелилися руки бажані вкінець.
То чого ж ти, Валерцю,
(То зорі зітхають)
У млосну глибіню поринаєш?
Що на стежку твою
Не упала вона, чорноока?
Спи глибоко—це пройде, мине
І віки заростуть голубим полинем.
І радій, що земля переливом цюрчить,
Що в поля поринаєш самотній.
Не вловити чужого ніколи вкінець,
Бо кожний із нас—
Є такий великий в собі,
Кожна із нас—
Є така необмежена в серці,
А ніхто не вдихне широчіні чужої душі.
Не нап'ється чужого зітханя;
Бо не має повторення світ,
Ні билина, ні крапка, ні сила.
Усе тільки єдине в собі,
Відгукнутися нікому цілим.
Уже ранок на сході,
Деся півень кричить,
Вже до обр'ю зорі присіли.
«Стихомирся, наш сину, засни, не жалій,
Стихомирся і годі.
Бачиш слево дуже іде молоде,
Підіймається гомін на сході!
—Відлучиць же, засни і покинь—
Зашумів вітерець в осокорі
Скоро сонечко, заморклі,
Поклонились, замовкли,
Ущухли—нема...
Це вони?—
Так, це—зорі.

ВЕЧІР.

На заході ще коливався казан
Росплавленого чавуну.
Може то сонце?—Може...
Потім по обр'ю геть розілявся
Та й погруз у фіялкову тишу.
Небо стало тоді,
Як поранене око блакитної риби:
Знизу кривавий підтьок.
Я седжу на вікні,
П'ю з зеленої чаші вино конвалії,
Біле вино,
Що пахне, як молодість рання,
І тоненько дзорчить.
Збоку встає молодик
Вечорниці гуляти.
Хмару на руки бере—
І пішов.
«Мила моя, доле моя,
Перша і може така вже остання!»—
Сочиться з серця зблідле чуття
Крізь дранясто розбиті щілини.
Міць конвалії в'яже мене
Тонкою пряжею свого запаху
З тею весною, що нам у підвалі,
Там у задумі днів вже минулих
Розстала навк.
А доторкалась вона вже до крил
Мого польоту в любов.
Он де, у зелені неба, під хмару
Тягне струну молосжаву
(Лащитись хоче)
Аероплан.
Тільки вона більше не буде
Ласкою гладить моїх поривань.
Тихне повітря прозоре,
Жде і холоне.
Кружить і хмарку цілує
В золоті всю
Аероплан.
День задрімав,
День заснув, задрімав.

СКОРБНА ПІСНЯ.

М'ятним холодом повіяла печаль,
У середині шумує мов в бору,
Біль пече мене.—умру, чи не умру,
Та для мене вже уста твої мовчать.

То роспука у тенета б'є крилом,
І жаріє темне чоло в думані:
Не повернеться загублене мені,
Бо стежки твої пісками замело.

На що це? Дріжить між віями сльоза,
Зріє син і ходить доля по шляху,
Тільки ще чогось бракує на віку,
Та не смію я про ціле розказать.

М'ятним холодом повіяла печаль,
У середині похмуро мов в бору,
Біль гуде моя,—умру чи не умру,
Та для мене вже уста твої мовчать.

ІНТИМНА ЛІРИКА.

В'ялить любов спрагою у степу безкраїм,
Не має хвиль де утопить уста
Роспечені як камінь.
Я так її люблю, мою жагу кохану,
Що вже аж гнів стовбурчиться сухими будяками
І дихати не в силі я
Вже й солодом весни.
Стікає серце мов зона,
Спинається, не б'ється в тузі,
А мислі дужі
Од вибухів у шкляний бризк,
І поринають в чорній злові.
То все вона, моя чорнява!
Люблю і ненавижу разом.
Чого є більш—не знаю й сам.
Навислі хмарою померхлі смуги
Моїх очей і брів.
Повітря м'ясоє б'є у скроні
І косить ноги гнів.
То кров шукає виходу,
Коли росте жадоба.
Хто кидає мені оцей огонь?
Тиран віків, якого не спіймали.

Пожди—спіймають проміні машини
В тонке мережево психозаконів.

Я знаю, що воно мале і дрібне.
Невже тоді іржою неприступність роз'їдає,
Що й разум утримать не в силі
Моїх розкиданих у тілі вогневиць?
Там раною димить моя любов.
О, як би знов, о, хоч би ще раз,
Щоб доторкнутись до живого
Смуглявого і невловимого!
Тепер напоений чадною люттю
Ніколи в радосних очах не упірну:
Себе не обманути...
Вірвалася, як вихор у корчі
Роскидала дитячу хатку
Мого затишного подружжя.
Мила ген подалася:
Мале, тверде—з бамбуку.

. . . . і дитячу руку,
І гарячі уста.

Мій розум аналітик
Безсило тисне наболілі зуби
Хатає олівця й нотує все поспішно і нахабно.
«Це буде щире—пережите,
Во вистраждане (Достоевський)
І піде в першу книжку
У розділ лірики».

А тут з доносом підголосок:
«Дружина знатиме—відданіше полюбить»—
І далі плутає і ще підлазить.
От-так немов проклятий я.
Задавлений у горлі подих,
Гарячу ковдру гніту прориває.
Гей, хто мене схопив?
Пробач, то ти моя любов?
Не так тисни мене, пусти.
Злякалась, одпускає?—
Бо я ж люблю обох.

Л И С Т.

Моя мила, хороша дівчинко,
Я без тебе і радий журюсь.
Хай колись ми ростанемо в вічному
Пронизавши вечірню зорю.

Але я зараз знаю,
Що ти десь там стоїш,
Де вії твої с краю
Над журбою схилили комиш.

Заглядають прозорі очі
І воркують до мене слова:
«Ти мій милий, хороший хлопчику,
Де твоя буйна голова?»

А я тут, у своєї старої,
Що в сіді окуляри бурчить,
Чи летіти нам горою,
Чи на теплій землі спочить?

Над тобою і мною і тою,
Що іскристі нам болі несла.
А тепер ми розбили любов'ю
Ту прозору мінливість зла.

М И Л А.

Нехай модні поети викручують ноги,
Ганяючи краще твій подих на слово ввіймати,
Хай брильянти в очі вкладають,
За пазуху мармур,
І під вії шовк.
А я простим, дитячим лепетом
Спіткнусь перед тобою і змовкну,
І на коліна упавши скажу
Таке просте, звичайне
І таке безмежне в коханні:
«Мила...»

ГІМН ЖІНКАМ.

О, як я люблю тебе, жінко!
Ти така велика, безмежно велика,
Як океан, якого я ще не бачив ніколи,—
Лишень уявляю.
Ти така глибока,
Як його холодні цілини.
Всі ви—така злива чуття:
Ціле людство захлинається в тому нектарові,
Як дитина вином.
Я знаю, ой, як я знаю,
Так наче те, що трави дишуть,

Що ти можеш війни зупиняти,
Досить тільки щоб руки твої доторкнулись
До шорстких облич вояків:
Я вірю, що коли б у стани ворожі
Насипати ваших чулих сердець пелюстками
тросянд,

Обвинути плющем ваших рук—
Військо б не рушило з місця:
Так і задрімали б, як сині дзвінки над ярами,
Так і замріли б зачаровані.
Всіх я вас бачу зараз:
Мань сірооких,
Горпин товстоногих з горнятами литок,
Що людство ростять, як верболіз,
Нижніх Люсіль,
Що дикого звіря Дантона
Беруть як бездрика в долоню
І несуть куди хочуть.
І холоне,
Ой, як холоне
Там десь чуття переливне,
Чи то крові бульки,
Чи м'язів кулі гливки,
Чи лімфи вишневий глей,—
Що саме—не знаю,
Знаю тільки, що досить,
Щоб мала Теруань
Глянула гострим блиском спід вій
На ворогів—
І грім потрясе
Землю.

Ж И Т Т Я

БОРОТЬБА.

Степ непритомний лежав.
Бредила тирса в осінньому вітрі.
Небо як хмари, хмари як ніч.
Шші-і-і—
Без кінця шелестить,
Наче пшоно або просо
Сиплеться довго з мішка.
Мов голова у гарячці
Круга іде і шумить:
Шші-і-і...
Вітер б'є бур'яни.
Спід самих ніг зірвалось щось—
То жовтою кізкою поскакало, поскакало
перекотиполе.

Сіра осінь іде.
Слідом за нею
Шуми чуття хвильним прибором ступають.
Образи мутні, як злякані очі
Ширяться, йдуть і зникають.
Ніч.
Я на могилі стою.
Мов велетенський крилатий дух,
Полами вію у вітер.
Страшною ласкою він
Доторкнеться до мого чола,
Проведе по ньому холодною рукою
І швидко одніме—злякається сам.
Я ж не боюся нічого.
Тільки волосся мое
Мягко ворухиться понад думками
Як тумани по горах,
Як султани з пір'я.
Ось груди мої роздулись як міх
І вирвався радісний крик:
«Ти могутня, о земле!»

Але я вищий за гори твої,
Глибший за океани, сильніший за гурагани,
Мій розум без меж, бо я—людство.
Йде боротьба двох титанів: між нами.
Хто побідить?
І раптом червона заграва
Залляла в очах моїх все:
То кров до мозку приляляла.
Я чуттями своїми
Тебе обійняв вже як спрут,
Смокчу твої жили смокцями науки,
А дар твій мені
Для тебе снотворним зіллям стане.
Я тебе розложив як хірург на дослід.
Інтуїтивним промінням проб'юся аж туди,
Куди мозок не в силі.
Ти будеш моя, як коханка—
Ти полубиш мене,
О, земле!

Я.

Критикові Петру Єфремову.

Ні—я не Уїтмен.
Новий я, ще незнаний,
Що бунтом полоснув між хвилями знамен.
Я духом розійшовсь і втілюся між вами,
Щоб людський дух, ширяючи пророчими вітрами
До сонця всіх доніс, коли настане день.
Ні, я не Уїтмен.
Новий я, невідомий:
В мені бо сила й біль працюючих рамен.
Я йду в передній лаві с тими,
Хто поступом стихійним серед грому
Іде мільйони літ, без ліку, без імен.
Ні, я не Уїтмен,
Хоч, як і він, веселий,
Бо соняшний привіт мою жагу втиша.
Мені всміхаються по всій країні села:
Волинський давній ліс і степові могили,
Карпатських гір зелені полонини
І слобожанські хутори і заводи Дніпрові
І шелести козацької діброви,
Робочої України живе в мені душа.
І їй моя любов як пісня комиша.

ЕЛЕГІЯ

така простенька, як моє юре.

Юнаком помер.
 Ще й не любив нікого.
 А сили так буяли, та пуп'ях не росцвів.
 Нема Нікандрика:
 Вже й кості розімліли—
 Замрілий дух землі
 В собі їх ростворив.
 І де могила—я не знаю.
 Бо страх жалю казав;
 Не йди туди...
 Що дасть тобі землі брудний горбочок?
 А так, можливо, там
 Цвіте ромен, як день,
 І дух розносить запашний
 Гнідий полин.
 І сумнів не бере: могили я не бачив—
 Туди я не ходив.
 А згодом пройде все—
 Як весняна ковиль.
 Як ти проходив по степах,
 Як ти ходив—
 Задумливо пройдуть года,
 Мов ритми житніх хвиль.
 Ніхто не пригада,
 Що братік жив,
 Що не любив нікого,
 Квіток не роспустив,
 А вже зогнив.
 Одні волошки розіллють блакитні сльози
 На обрус нив...

ДРУЖИНІ.

Чаша повна твоя, моя тиха дружино.—
 Син чи дочка зріють як овоч у ній.
 Пахощі динні поллються спочатку,
 Потім розумне дитя
 З котиком буде гулять.
 Ти ж, моя мила, тепер
 Тихо ходи, но лякайся.
 Щоб не вжахнути тобі
 З ночі—ранкових очей.

ВЕСНЯНА ЕЛЕГІЯ.

У чорних галявах, що у мягкім вазоні,
 Дрімає дуб як сон—
 Бликитне п'є вино.
 А тіні по снігу
 Простягують долоні,
 Щоб нагадать моє Більче,
 Яке давно, давно
 Десь там...
 А на одсонні
 Шумує вітер немов жива вода,
 Як спомини проходять небом
 Кульбабині головки хмар.
 За ними йде весна,
 А потім рясєт із свіжим холодком,
 Барвінок зацвіте синенькими вирками,
 І конвалії білу міць
 Подлють як молоко,
 Горілкою запахнуть і голову закружать.
 А я піду в той час, мій друже,
 До небуття спокійною ходою,
 Назавше заберу з собою
 Дитинських літ весняний шум.
 То ж не хвилюйся, хлопче,
 Бо все одно життя як день пролине,—
 Нехай не б'ється серце голубине,
 Нехай спокійно зазира
 У небуття глибини.
 І мудрії слова Горація
 Носи під серцем як дитину,
 Свідомо пам'ятай:
 Зустрінемось чи ні,
 А всі ми будем там.

СОНЦЕ.

Упала на захід
 Задавлює сяйво
 чорна
 хмара.
 Рукою з слова
 Обхоплює скраю,
 А воно—
 Криком ростяло вагу,
 Пробилось в останнє,

Як радість повстань.
Ге—гей! На весь світ.
То бунтарський росте заповіт.
Сонце з хмарних вибоїн
Брандсбоем б'є,
Креше іскри мечів:
«Хто затамує мене
Хто б іще посмів?
Може захляле стебло
Титана облуптає рух,
Коли в м'язах моїх тепло,
Коли серце б'є як обух?»
Вийду у поле, як день,
Сяду над річкою сам,
Щоб не стікала із ран
Буйна моя роса.
Хай не збігає кров
Мідяних жил моїх:
Коли у світ прийшов,
То не на глум, не на сміх!

КОНЦЕРТ.

Струна співала,
Мов лялась тонка нитка меду
Мягка й тягуча,
А в нижніх тонах
Мастка мов шоколад.
Моя маленька Теруань
Здрігалась наче лань боязко,
Де полохливий звук проскаче.
А тут людей з вузькими черепами,
Де не ворухиться, або чуть-чуть,
Пташиний мозок.
Сидять, шепочуться горжетки і шапки,
Але під мертвим хутром
Не голова—горіх порожняком,
Де звуки калатають
Бетховенових болів.

ГОЛОДНА МАТИ.

Різала носка,
Очки виймала,
Ще й ротик порола,
А їх цілувала ж недавно.

—Ой мамо, матусю,
Не різ—
Страшний твій нагострений ніж!
—Миля дитино,
Ой, сину,
Проклята голодна година!
А злість прибувала мов став.
І мозок смоктала,
Робила драглі...
—Ай!
Серце мое розривають палі
Затесані гостро!
Погляд сіро блукає,
Волосся у космах,
Волосся у космах, а змії в йому:
—Немає життя вже синку моему.
Як різала тіло,
Ножем ростяла,
Ой, чула живе під своїми руками,
То тіло своє відчувала мов рану,—
Колись цілувала живе.
Він більше не встане.
Крик—
Та й зомліла.
Не чула вже болю,
І жалю не мала до тіла;
А потім соліла,
Робила драглі...
Ой, серце мое пробивають палі
Затесані гостро.

ПАВУЧОК.

Лірична байка.

Золото осіннє—вербовий листочок,
А знизу він наче попелом потруше ний.
Нагнулася верба над синю воду,
Загляда,
А рука до гори.
—Ой гори, гори, сонечко,
Ще теплом—
Верба плаче золотом:
—Не холонь.
А на тому листку павучок.
Суетиться зі своїми шнурками,

Все чіпляє їх, розвішує,
Мов білизну думає сушити.
Потім раптом щось вирішив,
Одчепився—
Та й з човника через вінця—у повітря як у
прозоре озеро.

Біла нитка натягнулось—
В синю річку.
А він, знай, гойдається та вниз далі.
Може вітер приторкнеться—і в траву,—
То нагріє сонечка голову.
Та не знає павучина—
Вниз пішов.
І людина...
І людина виглядає павучком.
Пустився в життя чоловік,
Не знає шляху, навмани—
Іде, щоб на край забрести
Де царство німе тишини.
Так з дерева часом павук
Ніжну павутину пряде,
Не знає він зовсім тоді
На що і куди упаде.

ДВІ СИЛИ.

Піски червоні... Шпат...
Понамітав широкий вітер
У небі кучугури...
Оце західній фон.
А ні—то розсипи,
Де золото клюють грачі похмури
Для вогневих корон.
І дійсно, бризки золота
Повкращлювало сонце,
Хоч повні пригорщі бери, збирай,
Даруй кому захочеш,
Чи у подол хутенько...
Загинув день,
Як роки молоді, чи маків цвіт.
Піду на світлий захід,
Послухаю вечірніх я пісень.
Там здалеку на зелень неба
Хмарки кругленькі попливли,
Окремі, дикі...

По ерсплану може б'ють?
Пригадуєте фронт під вечір?—
Вони як раз такі.
Мій потяг—дачка і робочий
Од станції стукоче заклопотано по стиках.
Яка енергія велика
Створити цей залізний змії.
(Про потяг думаю).
Але грозить заграда:
«Не смій мене із ним рівняти!»
А потім флейтою ласкаво
Мене природа запитала:
«Хіба бідніша я
Од фейерверків всіх твоїх?»
А паротяг, як гріх,
Шипить, не слухає,
Повітря крає бішений задих:
«Так, так їх,—так, так їх!»
Вагони гукають.
Хмарі контрастами
І луки і одкоси,
Як небо спіле, стоколосе
Десь маячать у далені.
А тут мені
Вокзал накреслює залізні тіні,
Блискучі рейки, тяжкі шини,
Дуги зачовганих коліс.
На площині розкидані машини,
Де гомінкі гудки
Гукають під навіс.
І десь нечутно невидимо
Це все ворухить розум праці.
Висовуються із рожевих димів
Вечірні, рівні остяки платформ.
Прямі кути стовпів і семафорів,
Трапеції, трьохкутники мостів,
(Ландшафт кубістів)
І круги лізуть мовчазні.
А зорі штучних ліхтарів
Моргають весело будинкам
І навіть на хвилинку
Не внизується в захід око,
Де вже нервується пропелер жовтобокий
І розганя жуків.
А хворе сонце золотить
Свою вечірню, тиху мить.

ДВІ ДІВЧИНІ.

Парабола.

Що ти бачиш, кохана моя, подивись
У долині за містом розлогим?

—Тільки ліс, та луги,
Та небес береги

І ні павотки, більше нічого.

Що ти чуєш, лебідко тужава моя,
Із веселого сходу на ранок?

Тільки гуси кричать.
Допівають півні

Свою службу нічну на останок.

Що ти ловиш у ніздрі нервові свої
Із ранкової вонни туману?

—Тільки запах болота
Та тугу дубів

Та ще скошене сіно, прив'яле.

Тоді другу питаю чорняву, бліду
Що підносить очима любов молоду,

А таку, як і перша, кохану,
І таку, як селянська, ласкаву.

Що ти ранком уставши із вікон несеш
Та в засмучені очі вбіраєш?

—Я вітаю коли
Тротуари встають

Та торговки ідуть до базару.

Що ти чуєш, як уха розчулить вода,
Коли сон побреде за дорогу?

—Тільки перші трамвай
Та гами гудків

Із веселого шуму міського.

Що ти знаєш, як сонце устане й пече
І тіка все живе в тїнь убогу?

—Знаю: праця в поту
Од мартенів пічей,

Сік асфальтів—і більше нічого.

НА ПІСЕННИЙ ЛАД.

I.

Ой, пливе життя,
Як гірська вода.

Жінка молода
Мов та ягода.

Добре, як дружина
До серця пригорне,

А коли не любить—
Годинонько чорна!

А найгірш, як не до пари,
Коли серце—чорна хмара

Та ще й п'є, гуля.

II.

Так буває не в одній
У дружини молодій.

І коли жінка вільна,

Коли в поміч воля сильна—
Кине та порве,

Життя поверне.

Пригадає дівування,

Личко ясне—наче зрання

Мати умивали,

Усміхнеться.

А матуся ж коху дочку,

Мов барвінок у садочку,

Ростила, ховала.

І голубка знову

Піднялась на крила.

Коли ж діточка дрібненькі—

Годі полетіти,

Не пускають діти.

III.

А то милий добрий,

Та свекруха злая,

Гудить, лає,

До роботи опівночі

По-над силу заставляє

У світаччі огонь блима,

Веретено танцює в руках,

Та зморене затихає.

Ой, на горе, зупинилось,

Бо свекруха, як нечиста сила,
Мов окропом
Образою бризкає,
Лінивою серед ночі назива,
А від сону, від утоми
Круга ходить голова.

IV.

Та не буде більше
Такої години:
Тепер стала жінка
Вільна людина
Поскидали яра,
Позлітали трони—
І свекрухи сила
Вже як віск холоне.

НА НОВИЙ РІК.

Прозорий час тече невпинно, неподільно,
Там миті злиті в одну струну гудуть,
А справді їх нема.
Життя медово тягнеться,
Не рветься, не дробиться,
Лишь ми зникаємо з подіями в чаду.
Огонь і тьма за часом виють у простір,
І дні злітають в тінь,
Як листя календарне.
(Городом білий мак)
Так, так,—шепоче вітер.
О, ми жили не марно!
Не марно, ні!
Вперед! Нехай минають дні!
Ви, друзі віями бажань
Ворухите вже дальші роки.
Минулеє одірване паде
Само на сирій слід.
Ще пройде кілька літ—
І ви десь поковзнетесь
І брякнете на лід.
(Холодний часу лід,
Як небуття).
А все-таки, вперед!
І я—
Я завше з вами.

Але сьогодні сам
Назад лечу.
Я внизуюся серпем,
Вухами свідрую—
І бачу—титаничні дні
Вже уплили навік.
Вже жовтень і февраль
Не прийдуть в мою хату,
А другі зазирнуть
Не в юність та мою.
Льодовий час зітре
І їх колись сумлінно.
Росте гора, росте,
Бо від'їзжає час.
Недавно ми на тих горах гуляли,
А вже тепер
Синіє верх до хмар.
Що ми не бачимо—
Подивляться нащадки.

Гай, гай у далечинь—
Одна гора замріла, де юрми на Версаль,
А друга—Петроград в заметі зорянім,
І третя—Київ.
Сточили арсенал,
Як шашлі дрібні кулі.
Було, було—минуло.
(Сичі—«гу-гу» в ярах)
Вже смертна радість там,
Де знамена вогнями полоскали.
Гора аж на сімнадцятій пустелі стала.
Були на ній—не знали
Яка то височинь.
А їдемо—росте.
І сонце у сніги запирхалося блиском:
Далеке стало сляиво.
Вперед моє авто,
А я іще погляну,
Де в мареві сія
Зоря моя рум'яна.

31/хл. 1922—1/л. 1923.

Харків.

СИМВОЛ.

(Убивство Айхорна).

Чорне небо нависло над містом,
Чорна ніч нахилилась над містом,
Мов важка антрацитова скеля.
Вулиці завмерли, вулиці заснули.
Тільки мірно й гулко
Посувавсь
Катафалк.

Бо так було:
Айхорн упав—
Граната розірвалась,
І бризнуло рудим узваром
На сіре німецьке сукно, як помстою,
Щоб не палили сел, не толочили жита,
Щоб каски не ходили по вишневих садках.

І тепер чорне небо нависло над містом,
Чорна ніч нахилилась над містом,
Наче тут причаївся і ждав
Леопард кровожадний—
Роз'ятрений Київ—
Щоб наскочити знов.
А катафалк ішов
По вулицях.

Двадцять факелів округ його чаділо,
І одбивали блиск залізні каски,
І крок по бруку враз проносився рядами,
І злобою дивились вікна кам'яниць,
Як чорнії коти полискуючи зеленавим світлом,
А іноді червоними огнями,
Мов у ночі кабан,
І не хотіли кинутись на військо,
Щоб одібрати Айхгорновий труп:
Ім не потрібне мертве тіло.

То відступав прибой розбитий
Германських сил—володарів землі,
Імперії зарозумілої й тупої.
Розбився він об наш гранітний вал
Повстанчих переливів духу
І революції тайфунових вихрів.
І ось, вночі, з опаскою вивозять
Його нікому непотрібний труп,
Як символ,
Із гарячих земель,
Де припікає ноги павукам.

ВСЕСВІТНЯ РЕВОЛЮЦІЯ.

З шипінням-рокотом гуде трамвай.
А попереду світло
Скулившись
Рейками біжить.
З дороги, не дрімай!
І курява мов сиве жито
Посипалась з мішка вже ззаду,
Клубками покотилась.
І знову чути брук, розмову тротуарів,
І гомін десь.
Поїхали натхненні делегати
До з'їзду Рад, чи, може, на конгрес,
Щоб звідси віхтями огонь,
Як сіно роскидати
По гноблених країнах.
І скажуть їм
У прокламаціях голосних і нервових
Повстанче слово:
Доволі вам, товариші,
Іти під колісницю капіталу,
Щоб гімни Ротшільдам гармати рокотали.
Бо жовтень розгорнув
Гарячі груди батьківської ласки
Усім робітникам,
Щоб живчиком забилась до повстання
Робітнича кров,
Щоб серце світове немов зірниця крильми
У захваті громохкім тріпотало.
І щоб рознесло блиском бунт
У чорний холодець із гніту та покори
І знищило його по всіх світах.
Той час іде
На скелю стане
І океани
Підійме зо дна,
А потім,
Буде спокій,
Праця,
Рівновага.

АЕРОПІСНЯ.

Запряжемо крицю
В небо літати,
Нехай розгориться
Ще раз клич повстань.
Повстали на бога
І на капітал—
Треба, щоб на крила
Люд іще устав.
Загурчить у синьому
Аероплан,
Одгукнеться сивий
Знизу йому лан.
На лану радянському
Виростає син
Всю ту каліч панськую
Дужий рознести.
В голубих просторах
Потечуть віка,
Всі кордони змиє
Людська ріка,
Бо не має крилам
Більше перепон,—
Вільна воля праці—
Кам'яний закон.

ЮНАЦЬКИЙ МАРШ.

Присвячую школі Червоних Старшин.

Юнацька кров
шумує в наших жилах,
Юнацька сила
блискає в очах,—
Ми за нарід,
за Працю підем сміло,
І спокій принесем
на гострених мечях.
Сміло, в ногу
На вільну дорогу,
Уверх—голова!
Раз—
Два.

Нехай робітники
в заводах край будують,
Нехай і селянин
засіє вільний лан,—
Ми на сторожі всі
тут станемо як буря,
Щоб перетяти шлях
гнобителям-панам.
Сміло, в ногу
На вільну дорогу,
Уверх—голова!
Раз—
Два.
Червоні юнаки
не знають слова зрада,
І не знайдуть стежок
трусливо утікати.
Зоріє нам
всесвітня перемога:
Нехай тремтять
всесвітній кат!
Сміло, в ногу
На вільну дорогу,
Уверх—голова!
Раз—
Два.

ПОСТУП.

То не хрестами блискавка махнула поміж хмар
Огнем прорізала і громом потрясла—
То ти, о революціє, ударами весла
Земну юдоль понесла у простори.
І ось уже ідуть нові керманічі
Без дзвонів і гармат,
Без золота й парчі,
Із маси темної виходять, йдуть і йдуть,
Займають шлях як весен каламуть.
Вже цілину незайману,
Немов степи ногайські,
Робітники в науку мозок свій несуть.
І виріжуть на ньому біноми й інтеграли
Рукою животворчою узори буйних знань.
І ці нові володарі
Здолають керувати, гей, цілими світами.

І радій запряжуть у двигуни,
Як огородниє ослика.
А одпрацьовані й розмяклі
За сотні літ (вареним буряком)
Безмозкі голови дворян і крамарів
Примусять мазати машини
Перед польотом за кордони атмосфери,
А ні—на смалець перетоплять
І чоботи намажуть.

ВЕСНЯНКА.

1-е травня.

Не так ячить залізо у заводі,
Коли вжахає різь,
Не так у брязкоті рівняють плуга,
Аж біль наскрізь,
Як б'є у верескливий гонг
Радіостанція.
Там

Ростинаються простори,
Росколихується міць—
Обійняти суходоли,
Обмахнути земне коло
Хвилями баскими,
Кроком блискавиць,
Хочь іскри—смерть,—
«Не вмерти—жити!»
За першим травня
Весела тінь біжить.
У робітничім краї
Підхоплять настрої мас
І по шляху безкраїм
Тече веселий газ,
Бо юрби, товпи
Мільйони нас
Ідуть, не змовкнучь
Серцями враз.
А радіо хапа
Несет той бій.
Неси його між праць
По суходолах сій!
Нехай поєходять рясно
Мечі повстань,
Нехай свірчить у блиску

Зоря і там.
Бо тут на площі
Червоний плин
Роскидав моці
Панів-тварин.
Неси, машино,
Наш буйний спів,
Повстань, людино,
Бо час наспів!

У весняний день, у веселий день
Чулим лепетом листочки
Ловлять треміт—лопотень
Світу молодого,
Що устав, як велетень.
Ой, як весело лоскочуть
Росцвітаючі жагою
Парості в яру,
І прядеться невидимо
Запашная павутина
В полі на вітру.
Гей, та й зелено—прозоро
Диха перший май.
О, туга природо,
Хвилі піднімай.
Кинь у серце племінь,
Защеми на бій,—
Гляньте стяг: червоний
В тоні голубій!

АСКАНІЯ НОВА.

Поєма.

Був степ
Цілинний, первісний,
Дикий ногайський степ.
Орди
Літали по ньому
Горді,
Як луні-орли,
Коні топтали бузковий кермек.
Був степ,
Сідий, полинковий,
Иноді тирсою жовтий,
Дикий ногайський степ.
Тарса шипіла, затиснувши зуби,
Злість затаїла на соняшне пекло.

То шелешіла, як коників шум,
Жовтим дротяним волоссям своїм.
Як попівське кропило.
Вітер гуляв і свистів,
Дикі тюльпани цвіли,
Роки як гості мінялись місцями—
Степ залишався незмінний, той самий.
Був степ
Цілинний, первісний,
Гей, гей, дикий, ногайський степ.
Марева море ляли в пустиню:
Воду точило повітря гаряче,
Мріли простори, снили неначе,
Часом сміялись дощеві срібляно,
Жить не спішили, ждали незнане—
Прийде чи ні світла дитина.
А марева море ляли в пустиню.
І ось—
Ревнуло здала,
Димом смердючого коксу
Поскакало по кущиках тирси,
Клубками покотилось—
І дикий, як кабаній вереск—
(Не мізерні ногайці свистіли,
Не гніді запорожці)—
А свист чорно-залізного звіря
Пронісся лоскотом заклаклыми степами
Спіткнувся на могилах
Когтистими ногами...
Степ причаївся і змовк.
Гей, гей—буде боротьба
Та гей, гей, і буде ж бій!
Тільки вітер, степний суховій,
Тихо на пальцях пішов на розвідку,
Прилягав до землі, прислухався сторожко—
Що вони будуть робить?
Забилося серце без м'яса—
Одна гола машина:
То дизель-мотор затахкав.
І вrostіч як птахи
Звуки майнули на степ.
(Може машина й собі
Послала їх на розвідку?).
Потім артерію водну
Пальці машини схопили в землі, як гадюку,
В злості глибоко здушити—

І прервали,
Щоб бризнула вверх на цілини
Кров животворча води.
І вода на цій голій пустині
В тирсу точилась віднині,
Артезіанська сльоза.
Як тепла любов повелась,
Щоб там, де раніше вітри степовії
Засмаглими устами
Дихтіли без надії,
Аж сохла трава—
Тепер стала б оаза
Світло-зелена,
Жива.
Стала Асканія Нова.

Вечір, як чорний дим
Забився в кущі волохаті—
Смокче віти дерев,
Туї, як мул, насотав.
Чорним мастким снитієм
Набився в колосся сосон.
Помотався між листям акацій,
Як чорная вовна.
Жде.
Хоче зайняти світлі місця:
Дорожки і галяви саду,
Де небо зелене й прозоре,
Як одеколон.
Яблука пахнуть, зріють рейнклёоди,
Став розілляв між дерев свої води,
Гладить в кутках вечірвий туман,
Що димом сигари замрів, задрімав—
Снує прохолоду.
Чапля кричить на добраніч,
Маневри снують кажани.
Весь сад наллятий цвіркунім гулом,
Там, де фазани крикливі заснули.
І розсікаючи звуки вечірні
Буйного в силі життя,
Що рветься з клітини законів,
Як повінь—
Мірно, ритмічно чхкає газо-мотор.
Беться, як серце живе.
Так,—о, так,—він справжнє серце
Цілого тіла живого садів,

Рослин, бізонів і зубрів,
Страусів—(крок балерин),—
Люду і вохких дзеркал воляних.
Це од його ритмичного бою
Густа вода
Ткає химерну сітку розливу.
То через нього жваві струмки
Надихають життям зомлілі биліни,
В тілі живуть лебедів і фламінго.
В ритмах газо-мотора
Динамо співа, як могутній комар.
Гострі, іскристі токи
В жилах мідно-залізних
Електрикою побігли,
І напоїли світлом біластим
Чорні утроби кімнат,
Вікон розверзнуті пащі.
Працю спокійну, мізкову
Абажур зелений на мозок наслав—
Ум Едісона завів тут у диких степах.
Технік міркує;
З метеликом лямпи у сітці дротяній,
Де вольтові пульси пружко живуть,
Хлопець мазутом маже машину.
Професор міркує, нап'яв окуляри,
Коріння рослини ворухить очима.
А там агроном
Для корму паростків молодих
Солі шукає.
В формулах математичних
Синім зерном олівця
Зоолог зубрицю з бізоном парує
Для нової породи тварин.
Нервами пише поет
Історію степу:
Був степ
Великий первісний,
Дикий, ногайський степ.
Орди літали по ньому
Горді як луні-орли,—
А тепер
Буйно роскинулось тіло живе
Гармонійно звязане в ціле.
Во залізнеє серце машини,
Як закований птах
Б'ється і б'є без устанку

Поршнями в землю, униз.
Нехай сонце вогнем споїляє,
Нехай степ горить, як трава на черені,—
Аби серце машини билось живее—
І—
Тільки буйніше життя потече.
Серце спинилось на хвилю—
Жах обгортає все живе.
Невже пропадем?
Невже погорить,
Зникне без сліду Асканія Нова?
І знову
Стане голий степ, як коліно?
Але геній людини,
Що мозком упертим машину створив,
Знає як треба її підганяти
Волі ревнивої гострим бичем.
Він заплодив вибухові сили
Завданням безумно-відважним
Степ обернути у сад.
І ось—
Антрацітові брили чорно-гранясті
В білому гарті вогню вихруватого,
Як кисень в легені машини вдихнути
Звір двоногий зумів.
І трактори ріжуть цілину.
Адміністратор із мапою їздить від нині,
Во око і пам'ять його
Не схоплять одразу ланів.
О, тепер—
Нехай кидає сонце свій гнів—
Людина вже стала стопою заліза.
О, почекай—но, розбещене сонце,—
Ти ще загриєш котли.
Тебе запряжуть ще у трактор.
І воду крутимеш ти,
Як осел коло кирата,
Тільки людина праці,
Як брата
Прийме всі нації
В коло своє.
О, тільки—но б війни останнім ударом спинити,—
І дикий піроксилін,
Меленіт в пароксізмах безумних
Не мости буде рвати на частки,
Як драну кору, як руки і ноги,—

А груди
Розверне
Землі.

Кігтями в серце холодне джерел

Впиваючись грифом—

Воду в Сахарі сьорбне

Спрагу втамувати навіки.

А ти, моя земле, родючий просторе,

Ти в спілці народів пороги покажеш,

Як електричний, гранястий брильянт

І радіо-хвилі роскинеш степами,

Ті плуга накармлять без диму й охляну

І дощі проллються, де схоче людина—

Той час настане, як перша година.

Внуки свавільних степів

В солоді знань заживуть.

Згасне у попелі гнів

Наших гарячих покут.

Ти-ж, моя земле, як день

Цвітом вишень зацвієш,

Ніжне зітхання твоє

Стане як заводь небес.

27—31/чм. 1922.

Асканія Нова.

З М І С Т

П Р И Р О Д А

1. Цвіркуні	3
2. На провесні	4
3. Весняний став	4
4. Весною	5
5. Лан	5
6. В полях	6
7. У траві	7
8. Лісовий спів	7
9. Передосіння елегія	8
10. Пісня вітру	9
11. Мороз	9
12. Хуга	9

Л Ю Б О В

1. Непевність	10
2. Огонь любовний	11
3. Газета	12
4. Подивись на мене	12
5. Неясний образ	12
6. Стихийна радість	13
7. Любов	14
8. Ліда	15
9. Конвалії	16
10. В розлуді	16
11. Коли збагнув	17
12. Останній лист	17
13. Верховини	18
14. Заспівало серце	18
15. Зоряна симфонія	19

16. Вечір	21
17. Скорбна пісня	22
18. Інтимна лірика	22
19. Лист	23
20. Мила	24
21. Гімн жінкам	24

Ж И Т Т Я

1. Боротьба	26
2. Я	27
3. Елегія	28
4. Дружині	28
5. Весняна елегія	29
6. Сонце	29
7. Концерт	30
8. Голодна мати	30
9. Павучок	31
10. Дві сили	32
11. Дві дівчині	34
12. На пісенний лад	35
13. На новий рік	36
14. Символ	38
15. Всесвітня революція	39
16. Аеропісня	40
✓ 17. Юнацький марш	40
18. Поступ	41
19. Веснянка	42
20. Асканія Нова	43

23-1276

23-1276

ПРОВЕРЕНО — 89

129